I ROČNÍK LEDEN 1902 ČÍSLO 3

ČESKÝ ESPERANTISTA

(BOHEMA ESPERANTISTO)

Měsíčník pro pěstování a šíření pomocné řeči „Esperanto“

Příloha k „Revuo Internacia“

Podobenství o hroznech.

Čtyři muži různé národnosti: Arab, Peršan, Turek a Řek usnesli se kdysi, že povečeří pospolu. Nemohli se však dohodnouti o druh pokrmu. Turek navrhoval *azum*, Arab přál si *anabn*, Peršan hájil *anghur*, a Řek žádal umíněně *slafylionu*, takže pro vzájemnou neústupnost došlo posléz mezi nimi k ostrému sporu.

Ještě se hádali, když pojednou spatřili blížiti se osla, jehož majitel, známý zahradník, zatížil košíky hroznů. Tu vzchopili se všichni rázem: »Hleďte, *azum*!«, zvolal Turek. — »Zde máme *anghur*!« pravil Peršan. — »Co jest lepší než *anab*? Anab je to!« křičel Arab. — »To právě jest můj *slafylion*!« dodal Řek.

Parabolo pri vinberoj.

Kvar viroj de diversa nacieco: Arabo, Perso, Turko kaj Greko foje decidiĝis vespermanĝi kune. Sed ili ne povis konsentiĝi, kian specon de manĝaĵo elekti. La Turko proponis azum-on, la Arabo deziris anab-on, la Perso defendis anghur-on*) kaj la Greko obstine petis slafylion-on. Kaj pro komuna malcedemo inter ili komenciĝis akra disputo.

Ankoraŭ disputante, ili ekvidis proksimiĝantan azenon, kiun ĝia posedanto, konata ĝardenisto, ŝarĝis per korboj kun vinberoj. Ĉiuj ekĝojis. »Jen, azum!«, ekvokis la Turko. — »Jen ni havas anghur-on!«, diris la Perso. — »Kio estas pli bona ol anab? Anab ĝi estas!« kriis la Arabo. — »Ĝuste ĉi tio estas la mia slafylion!« aldonis la Greko.

*) La persan vorton anghur elparolu kiel angur, kun akcento sur la dua silabo.

I vzali pak vhodnou část nákladu a vyrovnavše se s majitelem, usedli opět přátelsky pohromadě, aby v míru požili vybraného ovoce. — Boj mezi nimi nebyl než pouhým sporem o slova.

Kaj ili prenis konvenan parton de la ŝarĝo kaj paginte al la posedanto, ree amike sidiĝis kune por ĝui en paco la elektitan frukton. — Ilia batalo estis nur disputo pri solaj vortoj.

*

Dobře jest snažiti se proniknouti vznešené poučení staroindické Rig-Védy: »Co jest, jest Jedno. Mudrci nazývají to různě.«

Dle časopisu »Lotus.«

Bone estas peni ekkompreni majestan instruon de malnova hinda Rig-Veda': »Kio estas, estas Unu. La saĝuloj ĝin nomas diverse.« *Tradukis N. B.*

LEV N. TOLSTOJ:

»Viděl jsem, jak často lidé nepřátelsky proti sobě vystupovali jen proto, že pro mechanickou překážku řeči si nerozuměli.«

Mi vidis, kiel ofte homoj malamike kontraŭ si atakis nur tial, ke pro mekanika malhelpo de parolo ili ne komprenis unu la alian.

*

EMANUEL MAKOVIČKA:

»Hádky filosofů — hádky o slovíčka.«

Disputoj de filosofoj — disputoj pri vortetoj.

*

»KOMENSKÝ« 1899:

Všichni, kdož mají praksi advokátní nebo soudní, vědí, že dobrá část sporů pochází z neporozumění smyslu slov užívaných ve shromážděních a smlouvách.

Ĉiuj, kiuj posedas advokatan aŭ juĝistan praktikon, scias, ke granda parto da disputoj devenas el malkompreno de senco de vortoj uzitaj en kunvenoj kaj kontraktoj. *Tradukis Kr.*

PŘÍDAVNÁ JMÉNA.

STUPŇOVÁNÍ JMEN PŘÍDAVNÝCH.

Stupňování srovnávací.

Zesilujeme-li při stupňování srovnávacím význam jména přídavného, činíme to slovy ***pli*** — více a ***plej*** — nejvíce, která se však do češtiny nepřekládají zvláštním slovem. Stupňujeme tedy:

bílý	*blanka,*
bělejší	*pli blanka,*
nejbělejší	*plej blanka.*

Příklady. *Nia domo estas granda; via domo estas pli granda ol nia, sed ilia domo estas el ĉi tiuj tri domoj la plej granda.* Náš dům jest veliký; váš dům jest větší než náš, avšak jejich dům jest z těchto tří domů největší. — *El ĉi tiuj tri arboj unu estas alta, la dua pli alta ol la unua, kaj la tria estas la plej alta.* Z těchto tří stromů jeden jest vysoký, druhý vyšší než první, a třetí jest nejvyšší. – *Mensogulo estas pli malbona ol ŝtelisto.* Lhář je horší než zloděj. — *La najbaro estas pli riĉa ol ni.* Soused je bohatší než my (nebo — bohatší nás). — *Li estas multe pli maljuna ol mi.* On jest mnohem starší než já. — *Mia pano estas pli freŝa ol lia.* Můj chléb je čerstvější než jeho. — *Mi havas pli freŝan panon ol li.* Mám čerstvější chléb než on. — *Ju pli malproksima estas la objekto, des pli malgranda ĝi ŝajnas al ni.* Čím vzdálenější předmět, tím menším se nám zdá. — *Pli blanka ol neĝo.* Nad sníh bělejší. (Sněhu bělejší. Bělejší než sníh.) — *Lia avo estas la plej maljuna homo en nia vilaĝo.* Jeho děd jest nejstarším člověkem v naší vsi. — *El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna.* Ze všech mých dítek Arnošt jest nejmladší. — *Nia najbaro estas la plej riĉa el ĉiuj.* Náš soused je nejbohatší ze všech.

Zeslabujeme-li při stupňování srovnávacím význam jména přídavného, činíme tak slovy ***malpli*** — méně a ***malplej*** - nejméně, jež se do češtiny překládají.

Příklady: *Malpli profunda* méně hluboký, *malplej profunda* nejméně hluboký. *Malpli granda* méně velký, *malplej granda* nejméně velký. — *En ĉi tiu loko la rivero estas malpli profunda.* V tomto místě řeka jest méně hluboká. — *Montru al mi, kie la rivero estas malplej profunda!* Ukažte mi, kde ta řeka je nejméně hluboká!

Stupňování prosté.

Příklady stupňování prostého.

Riĉa bohatý, *tre riĉa* velmi bohatý. *Matura* zralý, *malmulte matura* málo zralý. *Grava* důležitý, *tre grava* velmi důležitý. *Serioza* vážný, *malmulte serioza* málo vážný, *tre serioza* velmi vážný. *Bona* dobrý, *tre bona* velmi dobrý, *tro bona* příliš dobrý — předobrý. *Iom surda* přihluchlý.

DOBRÁ RADA I. S. TURGENĚVOVA.

Přátelé! — radil r. 1869 Turgeněv spisovatelům — neospravedlňujte se nikdy; neusilujte vysvětlit nedorozumění, nežádejte si ani povědět ani uslyšet »poslední slovo«.

Konejte své — a to vše přijde. Ať je to cokoli, počkejte, až přejde hodně času; potom teprve pohleďte na přešlé mrzkosti s historického stanoviska . . . . . .[1]

[1] Slovenské Pohľady, 1900, str. 441.

Amikoj! — la jaron 1869 Turgeniev konsilis al verkistoj — neniam praviĝu; neniam penu klarigi reciprokan malkompreniĝon, kaj deziru nek diri nek aŭdi »lastan vorton«.

Faru vian aferon — kaj tio pasos ĉio. Estu tio kio ajn, atendu ĝis multe da tempo estos pasinta; kaj poste ekrigardu pasintajn abomenaĵojn el historia vidopunkto . . .

r.

Z „Přídavku ke Druhé knize“ Dra Zamenhofa.
(El „Aldono al la Dua Libro“.)

Slovem — mezinárodní jazyk má žíti, růsti a pokračovati dle týchž zákonů, dle kterých vyvíjely se všechny jazyky živé, a ta forma, kterou jsem mu dal, mluvnice a slovník, které jsem předložil, buďtež jen základem, na němž bude utvařována skutečná mezinárodní řeč budoucnosti.

Per unu vorto — la lingvo internacia devas vivi, kreski kaj progresi laŭ la samaj leĝoj, laŭ kiaj estis ellaborataj ĉiuj vivaj lingvoj, kaj tiu formo, kiun mi donis al ĝi, tiu gramatiko kaj vortaro, kiujn mi prezentis, devas esti sole fundamento, sur kiu estos ellaborata la efektiva lingvo internacia de l' estonteco.

Zbavuji-li se nyní všech osobních výsad a odevzdávám je úplně veřejnosti, nečiním tak z nepravé skromnosti, než z hluboké víry, že toho vyžadují zájmy věci, jež by jinak nemohla pravidelně a rychle se šířiti, závislou jsouc od jedné — omylné osoby. Jen živá práce společná, práce, při které vše lepší zatlačuje znenáhla méně dobré, jen taková práce zajišťuje opravdu dobrou a životnou řeč mezinárodní.

Se mi senigas min nun je ĉiaj personaj privilegioj, kaj fordonas ilin tute al la publiko, mi ĝin faras ne pro malvera modesteco, sed ĉar mi havas la profundan kredon, ke tion postulas la interesoj de la afero, kiu alie ne povus regule kaj rapide vastiĝi kaj ĉiam estus en dependo de unu persono kun liaj eraroj. Nur viva konkursa laboro, ĉe kia ĉio pli bona iom post iom elpuŝas la malpli bonan, — povas doni efektive bonan kaj vivipovantan lingvon internacian.

Mnozí snad budou se obávati, že pro širokou onu volnost řeč mezinárodní brzy se rozpadne v několik jazyků zvláštních. Kdo však poněkud zná dějiny řečí, uzná, že obava to bezpodstatná, poněvadž všichni budeme pracovati na jednom základě, a ten základ

Multaj kredeble timos, ke danke tiun vastan liberecon la lingvo internacia baldaŭ disfalos en multaj malsamaj lingvoj. Sed kiu konas iom la historion de la lingvoj, tiu komprenos, ke tiu timo estas tute senfonda, ĉar ni ĉiuj laboros sur unu fundamento, kaj tiu fundamento, enhavante la tu-

obsahuje celou mluvnici i většinu slov nejužívanějších a bude řeči mezinárodní tím, čím každé řeči byl onen jazykový materiál, jenž v ní byl na počátku pravidelné knižné literatury: byla hotova mluvnice, a byla sbírka slov; ale mnohých slov ještě nebylo. A ta byla tvořena jedno po druhém dle rostoucí potřeby, a přes to, že byla tvořena porůznu a rozličnými osobami, bez vůdce i zákonodárce, řeč nejen že se nerozdělila, ale naopak, vždy více se jednotila, a nářečí i provincialismy znenáhla mizely před vzmáhající se společnou literaturou azyka.

Že první má brožura tvoří základ dosti silný, a že i základní slovník obsahuje počet slov dostatečný a toliký, že chceme-li, můžeme i zcela volně vyjádřiti své myšlenky bez jakéhokoli tvoření slov nových, dokazuje fakt, že v celé »Druhé knize« není jediného slova nově utvořeného! (Naléznete v ní sice mnoho slov, jichž není v základním slovníku, ale to jsou slova ne nově utvořená, než taková, kterých jsem — dík mluvnici, nepotřeboval tisknouti ve slovníku.)

tan gramatikon kaj la pli grandan parton de l' vortoj, kiuj en la parolado estas renkontataj la plej ofte, havos en la lingvo internacia tian saman signifon, kiun en ĉiu lingvo havis tiu lingva materialo, kiu estis en ĝi en la komenco de regula skriba literaturo: estis preta gramatiko, estis granda kolekto da vortoj, sed multaj vortoj ankoraŭ malestis. Tiuj ĉi vortoj estis kreataj unu post unu, laŭ la kreskanta bezono, kaj malgraŭ ke ili estis kreataj dise de malsamaj personoj, sen ia kondukanto aŭ leĝdonanto, la lingvo ne sole ne disdividiĝis, sed kontraŭe, ĝi ĉiam pli unuformiĝis, la dialektoj kaj provincialismoj iom post iom perdiĝis antaŭ la fortiĝanta komuna literatura lingvo.

Ke mia unua broŝuro prezentas fundamenton sufiĉe fortan, kaj ke la fundamenta vortaro enhavas nombron da vortoj sufiĉan kaj tiel grandan, ke se oni volas, oni povas eĉ tute libere esprimi siajn pensojn sen ia kreado de novaj vortoj, — montras la fakto, ke en la tuta »Dua libro« vi ne renkontas eĉ unu nove kreitan vorton! (Vi renkontos tie, vere, multajn vortojn, kiujn vi ne trovas en la fundamenta vortaro, sed tio ĉi estas vortoj ne nove kreitaj, sed nur tiaj, kiujn mi danke la gramatikon ne bezonis presi en la vortaro.) Oni

Pamatujme, že každý jazyk slouží k vyjadřování myšlenek (našich), ne však k bezmyšlenkovému překládání z jiných řečí; snažme se vyjadřovati se jsoucími již slovy a nová tvořme jen tam, kde skutečně nutno — a pak slova nově utvořená budou jen vzácností ve množství slov již známých a snadno bude je lze připojiti k jazyku a obohatit jej, aniž by porušila jednotnosti jeho.

devas memori, ke ĉiu lingvo servas por esprimi niajn pensojn, sed ne por senpense traduki el aliaj lingvoj, oni devas tial peni esprimadi siajn pensojn per la jam estantaj vortoj, kaj kreadi novajn vortojn nur tie, kie ĝi estas efektive necesa, kaj tiam la vortoj nove kreataj estos nur malofte disĵetitaj inter la multo da vortoj jam konataj kaj povos facile aliĝi al la lingvo kaj riĉigi ĝin ne perdigante ĝian unuformecon.

HOVORNA.

Otázka.) Kterak čísti v Esperantu slabiky **di, ti, ni**? Měkce, jako v češtině, nebo tvrdě — **dy, ty, ny**?*
J. K.

»**První spolek Esperantistů rakouských**« v Brně změnil 26. listopadu 1902 stanovy, aby mohl v celém Rakousku pořádati veřejné kursy. — Jakmile ministerstvo vnitra schválí nové stanovy, počne je spolek zdarma rozesílati všem, kdo se o ně přihlásí. Zároveň budou rozesílány stanovy pro místní odbory.

—š.

Klub Esperantistů v Praze ustavil se dne 9. listopadu 1902. Předsedou zvolen knihkupec pan Ed. Weinfurter, jednatelem pan František Barth. Adressa spolku: Klub Esperantistů v Praze, Ferdinandova třída, kavárna „Union“.

—*th.*

*) Poznámka redakce. Upozorňujeme znova, že „Hovorna“ jest určena nejen pro zprávy spolkové, ale i výměnu myšlenek. Čtenáři našeho listu mohou tu uveřejňovati zprávy o ruchu esperantském, podávati posudky, uveřejňovati dotazy — a odpovídati mohou zase jiní odběratelé.

»Volné sdružení« Čechů v Paříži — asi 100 lidí — pořádá zajímavý vzdělávací běh, jehož program na rok 1902-3 otiskujeme dle originálu:

Pondělí	9-10	Angličtina	pan Dr. E. Navrátil
	10-11	*Esperanto*	» P. Berthelot
Středa	9-10	Účetnictví	» R. Kasal
	10-11	Francouzština (pok.)	» P. Berthelot
Čtvrtek	9-10	Střih	» J. Hochman
Pátek	9-10	Francouzština (zač.)	» V. Švihovský
	10-11	Vývin politických a demokrat. institucí v XIX. stol.	pan V. Švihovský.

Berthelot.

Mezinárodní jazyk a socialisté. Na pražském sjezdě československé soc. demokracie (1.—3. listopadu 1902) navrženo také podati příštímu mezinárodnímu sjezdu soc. demokracie (určenému na r. 1903 do Amsterodamu) návrh na ustanovení mezinárodního soc. sekretariátu pro studium otázky neutrálního jazyka mezinárodního. Pro návrh hlasovalo 34 delegátů, proti 39. Ještě 3 — a byli bychom zase o krok dále — a před jinými. Opět důkaz, že neznalost věci největším je nepřítelem jejím a největší překážkou pokroku. Proto — apoštolujme! *Kr.*

Na sjezdě mezinárodní associace akademií v Paříži, 16.—20. IV. 1901, ač bylo mluveno jen třemi světovými jazyky: německým, anglickým a francouzským a posléz, aby se nemařil čas tlumočením, ovládla francouzština, byla přec námaha řečníků i posluchačů značná, ježto francouzština pronášena s přízvuky rozličných národů. I ukázalo se, — dle prof. Dielse z Berlína — že vlastní obtíží v dorozumívání se jest méně rozmanitost řečí než rozličnost přízvuku. — Není-liž v tom kus odpovědi i na otázku, proč i sami Francouzové tak horlivě propagují za mezinárodní jazyk dorozumívací Esperanto — v němž přízvuk náleží vždy předposlední slabice slova. *Kr.*

Esperantský kurs v Duchcově (Čechy) pořádá p. Josef Kubík z Řetenice. Tím opravujeme zprávu z Řetenice v 1. čísle.

Žádáme všech přátel, aby nám laskavě oznámili adresy, na něž bychom mohli úspěšně zaslati ukázková čísla »Čes. Esp.«

Redaktor: J. Krumphanzl, Bystřice-Hostýn, Morava. - ***Administrace:*** Bystřice Hostýn, Nádražní, 462. - ***Roční předplatné:*** na »Čes. Esp.« 1 K 50 h, na hlavní list »Revuo Internacia« 5·70 K, na oboje 7 K — *Dopisy* přijímá redaktor, vše ostatní administrace.

Vydavatel: Čejka Th. — Tiskem Družstva knihtiskárny, Hranice.